

О. О. Храпенко,

*адвокат, кандидат юридичних наук, доцент
кафедри організації судових та правоохоронних
органів Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ДОТРИМАННЯ АДВОКАТАМИ ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ ТА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Життя сучасного адвоката в Україні дуже динамічне. Неможливо стояти осторонь тих процесів, які відбуваються навколо. Те, що колись не потребувало окремого врегулювання, зараз стало необхідною для унормування сферою.

Так склалося, що адвокатська професія потребує не тільки законодавчого, а і етичного врегулювання. Етика унормовує можливу поведінку адвоката. Але ще до сих пір є певні прогалини у Правилах адвокатської етики, які необхідно заповнити новими нормами.

Протягом останнього десятиріччя представники адвокатської спільноти почали активніше приймати участь у різних телевізійних проєктах у якості експертів та вести Інтернет-блоги з порадами, рекомендаціями та своїм баченням вирішення правових проблем клієнтів.

Цей факт викликає певні питання щодо етичних аспектів поведінки адвокатів на українському ТВ—Інтернет просторі. Беручи участь у телевізійних проєктах, адвокати повинні розуміти, що пересічні громадяни, дивлячись на них, формують у своїй свідомості певний «образ захисника», який говорить від імені адвокатури в цілому. Тому адвокати повинні бути дуже обережні, обираючи як саме будуть поводити себе, щоб уникнути неетичної та непрофесійної поведінки.

Правила адвокатської етики покликані регулювати поведінку адвоката при здійсненні адвокатської діяльності. Вони регулюють відносини адвоката з клієнтом, відносини адвоката з судом та іншими учасниками судового провадження, відносини між адвокатами, дотримання норм адвокатської етики в громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвоката, дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет.

Із діючих Правил адвокатської етики зрозумілим є те, що адвокат повинен дотримуватись основних принципів адвокатської діяльності. Таких як:

- незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності;
- дотримання законності;
- пріоритет інтересів клієнта;
- неприпустимість конфлікту інтересів;
- конфіденційність;
- компетентність та добросовісність;
- повага до адвокатської професії;
- чесність та добропорядна репутація адвоката;
- рекламування адвокатської діяльності.

Причому дотримання перерахованих принципів необхідне не тільки під час реалізації професійної діяльності, а за її межами, коли адвокат виступає у будь-яких популярних ТВ-шоу або веде свій блог з порадами. Адвокату слід чітко розуміти, що, отримавши свій статус та проголосивши присягу на вірність адвокатурі, він може своєю необдуманною поведінкою «кидати тінь» на інститут адвокатури в цілому. Що, у свою чергу, буде плямою на іміджі адвокатури.

Якщо згадати період присяжної адвокатури, який нам подарувала судова реформа 1864 року, то можна визначити, яку роль в отриманні статусу адвоката відіграли етика і мораль. Адже особа, у якої не було високих моральних якостей, не мала права бути присяжним поверненим у Російській імперії. І саме цей період в історії адвокатури є взірцем професіоналізму адвокатів і до сьогодні.

Безумовно, сьогодні адвокатська спільнота живе сучасними реаліями. Динамічний час народжує динамічних адвокатів. Але такі принципи, як чесність, гідність, добропорядність, стриманість та коректність, незалежність та професійність, конфіденційність, відповідальність, недопущення дискримінації,

толерантність та терпимість, корпоративність та довіра суспільства, є вічними цінностями і повинні супроводжувати захисників сьогодення.

Серед усіх, дуже важливих, аспектів адвокатської діяльності можна виділити найменш врегульовану етичними правилами сферу участі адвоката в якості експерта у медійних шоу на Українському телебаченні.

Умовно можна поділити адвокатів — учасників телевізійних програм на такі чотири групи:

— **адвокат — експерт у певній галузі права** (можливо, навіть фахівець у певних категоріях справ). Такі адвокати, як правило, одноразово беруть участь у ТВ-шоу, їх запрошують надати правову оцінку конкретної ситуації, яку будуть обговорювати в студії. Перед ефіром адвокат має можливість підготуватись та осмислити можливі питання, що стануть предметом обговорення. Можливо, це є найбільш правильним проявом професіоналізму адвоката на телебаченні і популяризації адвокатської діяльності одночасно. Тому що грамотна мова, лаконічні коментарі, якісні відповіді щодо конфетного питання завжди визивають довіру у суспільства;

— **адвокат — консультант у будь-якій сфері правовідносин** (приймає участь у ТВ-шоу на постійній основі). Адвокат виконує роль «знавця всього українського права» і незалежно від теми обговорення ведучий звертається до адвоката за поясненням спірних питань. Обираючи таку роль, адвокат повинен бути дуже обережним у своїх висловлюваннях та у своїй експертній оцінці. Зрозумілим є те, що неможливо бути експертом у всіх галузях права одночасно (це не стосується загальнозрозумілих основ права, які освоює у закладах вищої освіти кожен юрист). Мова йде про те, що кожен випуск таких телевізійних програм хоч і має єдину концепцію, але, розглядаючи кожну конкретну ситуацію, потребує конкретного правового пояснення. І як правило одна програма складається з декількох епізодів, зовсім різних за проблематикою. Це виключає можливість адвоката заздалегідь підготувати розгорнуті відповіді, тому що обстановка у студії дуже швидко змінюється. В такій ситуації адвокат починає «викручуватись» та відповідати загальними фразами, як студент на іспиті, який не знає відповіді на білет і починає говорити щось близьке до теми. Така поведінка є небезпечною для іміджу адвоката, його професійної репутації та авторитету адвокатури в цілому;

— **адвокат — провокатор у різних телевізійних проектах**. Такі адвокати відвідують будь-які телевізійні проекти, в яких обговорюються найбільш резонансні справи в країні. Поводять себе дуже емоційно, а інколи навіть агресивно. Як правило, вони дуже якісно готуються до ефірів, але є прихильниками «чорного піару» самих себе. Адвокати, які обирають

такий шлях, стають на «слизьку стежку». Тому що є дуже великий ризик своїми діями не лише порушити Правила адвокатської етики, а і порушити присягу адвоката, що у свою чергу є підривом основ адвокатури;

— **адвокат — представник свого клієнта на ТВ-шоу**. Принциповою відмінністю таких адвокатів є те, що вони приймають участь у телевізійних програмах, які стосуються лише інтересів свого клієнта. Бувають випадки, коли клієнт — це актор, політик, співак, частиною життя якого є участь у ТВ-шоу. Головною метою адвоката у таких випадках є захист інтересів свого клієнта у будь-яких обставинах.

Провівши класифікацію адвокатів, які беруть участь у телевізійних програмах, можна зробити такі висновки:

— цілі, які спонукають адвокатів на участь у ТВ-шоу, — різні. Від самореалізації, потреби поділитись своїми знаннями, розкрити для себе нові горизонти в професії, бути почутим суспільством, популяризувати адвокатську професію до бажання прорекламувати себе, навіть не завжди з позитивної сторони;

— дане питання не закріплене у спеціальному розділі Правил адвокатської етики. Є лише загальні принципи для здійснення адвокатської діяльності, якими слід користуватись. Але ця сфера вже потребує окремого врегулювання, щоб уникнути в майбутньому зловживань зі сторони адвокатів.

Правилами адвокатської етики врегульовані питання щодо поведінки адвокатів у мережі Інтернет. Впровадження таких норм було очікуваним, оскільки сучасні адвокати розробляють свої сайти, активно ведуть блоги, створюють публікації у соціальних мережах. Тому очевидним є впровадження етичних норм, регулюючих цю сферу. Зрозуміло, що не можливо дотримуватись етики у реальному житті і дозволяти собі ганьбити професію у віртуальному.

Як правило, активність адвокатів у мережі Інтернет також можна класифікувати таким чином:

— **створення професійного сайту** (адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням). Такі сайти мають за мету рекламування своєї діяльності, яке теж необхідно проводити, опираючись на Правила адвокатської етики. Вони наповнені переліком послуг, які вони надають, яскравими лозунгами про свою виключну професійність, прайс на послуги, можливо, перелік нагород. При створенні таких інформативних сайтів адвокатам слід уникати будь-якої неетичної поведінки;

— **ведення блогу** (як правило, від імені адвоката). Відповідно до ст. 57 Правил адвокатської етики адвокат може розмішувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди

авторитету адвокатів та адвокатури в цілому. В таких блогах адвокати аналізують новели законодавства, обмірковують проблемні аспекти надання правової допомоги, можливо, інформують осіб, які підписані на блог, про виграшні справи та про шлях, який необхідно було пройти до перемоги. Ризик є лише один — висока ймовірність розголошення адвокатської таємниці. Тому адвокатам слід бути дуже обережними, публікуючи інформацію про справи, які вони ведуть;

— **створення и ведення професійного або особистого профілю у соціальних мережах.** Відповідно до ст. 60 Правил адвокатської етики адвокат у соціальних мережах повинен без агресії сприймати думки, поведінку, форми самовираження та спосіб життя іншої людини або/та опонента, які відрізняються від його власних. Адвокату не слід здійснювати заяв у соціальних мережах від імені адвокатської спільноти і видавати свою думку за її спільну думку, а треба враховувати, чи відповідають його дії в соціальних мережах іміджу та статусу адвоката. Проблемним питанням на практиці є те, що адвокати допускають прояви немотивованої агресії

та нестриманості щодо коментарів, які залишають інші користувачі соціальних мереж. Що, звісно, не може не шкодити загальному іміджу адвокатури.

Проаналізувавши дане питання, слід зазначити, що норми, які регулюють активність адвокатів у мережі Інтернет, слід ще вдосконалювати, а саме щодо притягнення до відповідальності адвокатів за неетичну поведінку.

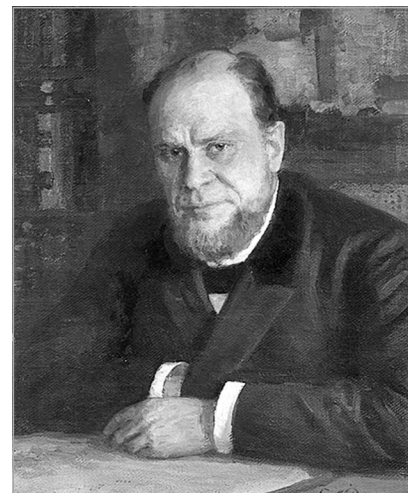
Найбільш небезпечними можуть стати випадки, коли від імені адвоката може бути створена «фейкова» сторінка особою, яка намагається дискредитувати адвоката, в якій зловмисник розповсюдить компрометуючу інформацію. Як боротися з таким явищем, щоб не покарати невинуватого — є відкритим питанням.

У цілому, Правила адвокатської етики є «живим віддзеркаленням» сучасного життя адвокатської спільноти. Вони змінюються і будуть змінюватись завжди, тому що цього вимагає життя. Але оптимістичним є те, що вічні цінності є незмінними. Це завжди буде кріпким фундаментом професійної адвокатської діяльності, яка побудована на досвіді і традиціях.

Анатолий Фёдорович КОНИ (28 января (9 февраля) 1844 года, Санкт-Петербург — 17 сентября 1927 года, Ленинград) — российский юрист, судья, государственный и общественный деятель, литератор, судебный оратор, действительный тайный советник, член Государственного совета Российской империи (1907—1917). Почётный академик Санкт-Петербургской академии наук по разряду изящной словесности (1900), доктор уголовного права Харьковского университета (1890), профессор Петроградского университета (1918—1922).

Автор произведений «На жизненном пути», «Судебные речи», «Отцы и дети судебной реформы», биографического очерка «Федор Петрович Гааз», многочисленных воспоминаний о коллегах и деятелях российской культуры.

В 1878 году суд присяжных под председательством А. Ф. Кони вынес оправдательный приговор по делу Веры Засулич. Руководил расследованием многих уголовных дел, например, делом о крушении императорского поезда, о гибели летом 1894 года парохода «Владимир» и других.

«Слово — одно из величайших орудий человека. Бессильное само по себе, оно становится могучим и неотразимым, сказанное умело, искренне и вовремя. Оно способно увлечь за собой самого говорящего и ослеплять его и окружающих своим блеском».

«Лучше ничего не сказать, чем сказать ничего».

«Шаблон — совершенно недопустимое зло во всяком творчестве».

Анатолий Фёдорович Кони